

Bu gün onun həyatında bir bahardır

Əli Kərim 1931-ci ilin baharında – 18 martında dünyaya gəlib, 38 yaşında – 1969-cu ilin 30 iyununda vəfat edib. Bu ilin baharında onun 90 yaşı tamam olur və onun vaxtsız ölümündən 50 ildən artıq bir vaxt keçir. Vaxt ən böyük hakimdir. Şairin şəxsiyyəti, yaradıcılığı, poeziyamızda mövqeyi barədə danışarkən, heç şübhəsiz, vaxt amilini də nəzərə almaq lazımdır. Sağlığında Əli Kərimin yaradıcılığı ədəbi tənqidin araşdırma mövzusu idi, indi isə onun irsi ədəbiyyat tarixi baxımından tədqiq edilir. Vaxtı ilə şairin XX yüzilliyin, kosmos, atom əsrinin sürəti ilə ayaqlaşmaq istəyən yenilikçi poeziyasını, sərbəst vəzndə yazdığı şeirləri tənqid edənlər, onları anlaşılmaz, “dumanlı” adlandıranlar olmuşdu. İndi isə Əli Kərimin yaşanmış ömrün hesabatı kimi səslənən “Fraqmentlər” şeirindəki sevgi toranında, sevgiliyə deyiləcək iki söz arasında yaşanmış zaman kəsiyinin sürəkliyi araşdırma mövzudur. Toran gündüzün gecəyə təslim olmağa başladığı çağdır, nə gecədir, nə gündüz. İnsan münasibətlərindəki qeyri-müəyyənliyi “sevgi toranı” adlandıran şair bu psixoloji vəziyyətin çəkdiyi zaman kəsiyinin nə qədər uzana biləcəyi məsələsinin həllini oxucuların, araşdırıcıların ixtiyarına buraxır. Bu, eləcə də sevgililər arasında deyiləcək iki kəlmə sözün tələffüzünə sərf edilən vaxta aiddir. Bu vaxtı kim müəyyən edə bilər? Bir zamanlar Əli Kərimi düşündürən, şeirlərinə yol tapmış bu suallar bəzilərinə qərribə gəlirdi. İndi “Fraqmentlər” şeiri şairin poetik-psixoloji ömür hesabatı kimi oxunur:

Otuzdan çox yaşamışam...

Göycayda,

Bakıda,

Moskvada,

Tiflisdə.

Arabada,

Təyyarədə,

Gah qum üstə,

Gah dənizdə.

Sevgi toranında,

Mühazirə salonunda,

Sevgilimlə bir-birimizə deyəcəyimiz

İki söz arasında.

Xəstə olarkən

Həkimin mənə etdiyi çarəsində.

Bəzən baş tutmayan şeirim

Dağılmış divarlarının xarabasında.

Bəzən söz yarışında.

Bəzən ölüm sözünün polyar qışında...

Fikrimcə, şeirin mənası budur ki, ömür elə bu psixoloji məqamların toplusudur.

Əli Kərimin ölümündən 50 ildən, yarım əsrdən artıq bir vaxt keçmişdir. Belə çıxır ki, görkəmli alimimiz Xudu Məmmədov “Əli Kərim gələcəyin şairidir” deyəndə haqlı imiş. 1969-cu illə müqayisədə biz gələcəkdə yaşayırıq. Əli Kərimin şeirləri bu gün də sevilir, oxunur, əzbərdən deyilir, araşdırılır. Ölümündən sonra keçən hər gün, əslində, onun yubileyi

*Əli Kərim həyat yoldaşı Elza xanım və
oğlanları – Paşa, Azər və Orxan ilə*

olmuşdur. Şair üçün əsl xoşbəxtlik də budur. Şair Səməd Vurğunun vəfatı münasibətilə yazdığı şeiri “Onun hər bir şeiri ölümdür sənə!” misrasıyla bitir. “Bülbülün xatirəsinə” şeirində Əli Kərim böyük müğənninin öz ifasında səslənən nəğmələrin müşayiəti altında dəfn olunduğu barədə deyir:

***Hamitək ölümə məruz Bülbülü,
Oxuyub dəfn edir ölümsüz Bülbül.***

Əli Kərimi də ölümsüz edən onun sənətidir. “Həmişə səfərdə” şeirində o insanın doğulduğu gündən əbədi bir səfərdə olduğundan, bu səfərin heç bir zaman bitmədiyindən danışır:

***Qatarlar dayananda,
Təyyarələr enəndə
Məncə bitməyir səfər,
Səfərdəsən yenə də...
Hətta məzardadırsa,***

***Xatirəsi dostlara
Bir təpə a maq  c n
Qüvvə verirsə  g r,
O yenə səfərdədir
M nzil  çox var hələ,
S f rd dir,
Yol gedir.***

Əli Kərimin poeziyası da, beləcə, gələcəyə səfərdədir. İldən-ilə, aydan-aya şairin oxucularının sayı azalmır ki, artır, ara dıcılar onun yaradıcılığının  yrenilm mi , yeni tərəflərini tədqiqata cəlb edirlər.

Qeyd edim ki, Əli Kərim yaradıcılığının çox görkəmli tədqiqatçıları olmuşdur, indi də vardır.  xs n mən şairin ədəbi irsinə dair indiyədək toxunulmayan bir sıra məsələlərin araşdırmaya ehtiyacı olduğunu g r r m. D ft r c md  iyirmiye qədər belə mövzunun adını qeyd etmi m. Bu ilin yanvar ayında “Əli Kərim poeziyasında XX əsrin böyük elmi k  fl rinin əksi” adlı məqalə yazaraq “525-ci qəzet”də çap etdirmiş m. Bu silsilədən ikinci m qal mi – “Əli Kərim yaradıcılığında psixologizm barədə” adlı yazımı isə “Azərbaycan” jurnalına təqdim edirəm.

Əli Kərim M  fiq  həsr etdiyi şeirində gənc yaşında dünyasını dəyişmiş şair barədə “Bu gün onun həyatında bir bahardır” deyir. 2021-ci ilin baharında, 90 ya ı tamam olan bir zamanda Əli Kərim də, poeziyası da bahar d vr n  yaşayır. N  qədər ki, insanlar ədəbiyyata, şeirə ehtiyac hiss edirlər, şairin baharının sonu olmayacaqdır.

Paşa  LIOĞLU